

Winnaars en verliezers

*Een nuchtere balans van
vijfhonderd jaar immigratie*

Leo Lucassen en Jan Lucassen

Uitgeverij Bert Bakker, derde druk, 2012

Prijs: € 19,95

Fascinerend, dit boek. De auteurs halen een groot aantal vooropgezette meningen van hun lezers – of ze nu tot de Linkse Kerk of tot Nieuw Rechts behoren – onderuit. Wist u bijvoorbeeld dat het juist de liberale en rechtse elementen zoals die vertegenwoordigd zijn binnen het CDA, de VVD en de werkgeversorganisaties, er voor gezorgd hebben dat de immigratie van gastarbeiders sinds de jaren zestig van de vorige eeuw zo'n enorme vlucht heeft genomen? Hun argument was dat de *booming* economie van de jaren zestig steeds meer goedkope arbeidskrachten nodig had om te kunnen floreren. De Linkse Kerk, die tegenwoordig vanuit Nieuw Rechts het verwijt krijgt dat zij haast wellustig de poorten heeft opengezet voor hordes immigranten, heeft zich bij monde van de vakbonden, de SP en stromingen binnen de PvdA tot in het recente verleden juist sterk verzet tegen de komst van goedkope arbeidskrachten.

Behalve dat het boek veel feiten geeft, munt het uit door de bijzondere opbouw en de mooie stijl. Al lezend schoot me te binnen dat in de Klassieke Oudheid histo-

rici tot de literatoren werden gerekend. Dus waarom zouden onze historici, sociologen en psychologen in de huidige tijd niet meedingen naar de P.C. Hooft-prijs? De originaliteit van de opbouw zit hem er onder andere in dat de geschiedenis van de immigratie vanuit het heden beschreven wordt en met terugwerkende kracht naar het verleden gaat. Het boek eindigt in de nu weer zo populaire Gouden Eeuw. Voor psychologen is deze retrograde werkwijze bekend zoal niet evident en zeker legitiem. Sinds de grote Freud reconstrueren we ons eigen heden vanuit ons verleden.

Geschiedschrijvers plegen dit anders te doen. Zij construeren de geschiedenis vanaf het jaar nul of zelfs daarvoor naar het heden toe.

Boemerang

Intussen krijgt de lezer in de vlot geschreven teksten voor velen onbekende en interessante feiten mee. De betekenis van het verschijnsel immigratie voor de Nederlandse maatschappij zoals we die nu kennen wordt

in een boeiend perspectief geplaatst. Zo weten we misschien wel dat in de Gouden Eeuw Nederland – dat toen trouwens nog niet bestond – onthaal bood aan hoogopgeleiden zoals wiskundigen en filosofen (Descartes, Spinoza), aan rijke Vlaamse lakenkooplieden en handelaren die zich vestigden in Haarlem en Leiden, aan achtervolgde Hugenoten en Joodse Portugezen. Dat huursoldaten uit Zwitserland en Zuid-Duitsland de oorlog tegen de Spanjaarden voor ons wonnen en ons verrijkten en Aziaten in Ghana, Suriname, Zuid-Afrika, Ceylon en Indië is minder bekend. De bemanning van de vloot naar deze winge- westen bestond overigens ook voor een groot deel uit ‘buitenlanders’. Maar dat immigranten in die tijd acht procent van de bevolking uitmaakten, een even hoog percentage als nu, was mij onbekend. De Zeven Verenigde Provinciën dankten welvaart, veiligheid en welzijn voor een groot deel aan deze migranten. Tegelijkertijd trok die voor- spoed en tolerantie ook weer een toevloed van migranten aan. Overigens was het toela- tingsbeleid geen zaak van de nationale over- heid. Het toelaten van vreemdelingen was tot dan toe de bevoegdheid van de steden. Pas met het ontstaan van de natiestaat in de achttiende eeuw, ging de nationale overheid zich met migratie bemoeien. De aanwas van vreemdelingen was toen overigens aanmer- kelijk gedaald tot zo’n anderhalf procent, als gevolg van de neergang van onze economie. Aanvankelijk hield de marechaussee, als voorloper van de vreemdelingenpolitie, zich voornamelijk bezig met het uit het land zetten van landlopers die uit grensstreken

afkomstig waren. Pas na negentienhonderd begon de toenmalige immigratie- en nationa- lisatiedienst zich zorgen te maken over de veronderstelde aanzuigende werking die de verbetering van sociale wetgeving zou hebben op de komst van wat we tegen- woordig gelukszoekers noemen.

Eigenbelang stond in de twintigste eeuw lang voorop, of het nu ging om het beleid jegens de vele Duitse dienstboden of het toelaten van Joden uit Duitsland (schokkend, alleen als ze rijk genoeg waren). Ten slotte tonen de gebroeders Lucassen aan hoe ons koloniaal verleden tot onze schrik als een boemerang naar ons terugkwam door de komst van oud- Indiëgangers, mensen uit Suriname en de Nederlandse Antillen.

Feiten en meningen

Een tweede stijlvondst van de auteurs is dat ze elk van de vijf hoofdstukken besluiten met een winst- en verliesbalans over de maatschappelijk en economische opbrengst van immigratie en interculturalisatie door de eeuwen heen. Aan het einde van het boek wordt een totaalbalans opgemaakt. De auteurs weerleggen met cijfers dat Nederland bedreigd wordt door massa- immigratie. Ze weerleggen de mythe dat de fundamentalistische islam sterker zou zijn dan de krachten die naar integratie ten- deren. Ze tonen aan dat de interculturali- satie minder tot een echee heeft geleid dan door de politiek tot voor kort werd gepro- pagandeerd. Maar of de criteria die de auteurs in hun succes/verliesbalans han- teren wel zo objectief zijn, durf ik te betwij-

felen. Ze lijken me te snel toe te schrijven naar een conclusie dat de balans positief zou zijn voor de Nederlandse bevolking. Dit is waarschijnlijk wel waar maar had sterker uitgewerkt kunnen worden.

Op de flaptekst halen de auteurs woorden aan die aan de New Yorkse senator Patrick Moynihan worden toegeschreven: 'Iedereen heeft recht op zijn eigen meningen maar niemand heeft recht op zijn eigen feiten.' Dit citaat is bedoeld als bewijs van hun eigen mening dat, als we politieke debatten op een zinvolle manier willen voeren, we gebruik moeten maken van goed gefundeerde kennis en niet van per-

soonlijke opvattingen. Dit mag waar zijn, maar als dit boek iets aantoonde dan is het dat de werkelijkheid anders in elkaar zit. Namelijk dat politieke en maatschappelijke discussies gevoerd worden op onderbuikgevoelens, halve waarheden en vooroordelen. Voor een groepspsychotherapeut interessant. Want zijn/haar werk bestaat er voor een groot deel uit hoe zijn cliënten zich kunnen handhaven in een sociale omgeving die voor een groot deel geconstrueerd is op diezelfde emoties, vooroordelen en onderbuikgevoelens en niet op rationaliteit.

Frits van Hest